

Глас ЦРНЕ ГОРЕ

ПОДГОРИЦА, 1 децембра 1939
Година I Број 2

Петнаестодневни лист
Уредништво и администрација
Подгорица — Немањина рива 7

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Годишња претплата 36
полугодишња 18
за иностранство год. дин. 80

ГОСПОДА СЕ КОШКАЈУ...

Прво је почео г. Др. Куленовић као, како сам каже, претставник „уже партиске организације ЈРЗ (Југословенске муслиманске организације)“, с тиме што је тражио образовање југословенске бановине за Босну и Херцеговину, то јест — неку врсту аутономије за ту област. Говорећи о томе новинарима („Политика“ 7 новембра 1939 г.), он је на питање новинара да ли тој његовој бановини треба да припадне и Ц. Гора одговорио да то никако не долази у обзир јер је Ц. Гора пасивна. А иза њега, у одговор, јавили су се г. др. Секула Дољевећ и Јован Ђоновећ. Први је тврдио [„Обзор“ од 15 нов. 1939 г.] да су Црногорци двапут ратовали за Босну — па ако долази у обзир да се неко некоме припоји — то је Босна Црној Гори. Што се пак тиче пасивности Црне Горе — она је, хвала да је Богу, „добила“ од султана Метоксију која је богатија од Босне, па према томе није пасивна. Господин Ђоновећ је међутим, пошао другим путем [„Политика“ од 10 нов. 1939 г.] Он се, иначе, увијек брани да се не бави политиком, али ето, кад нико неће, он ће... Тиме као да хоће да га бије глас како живи повучено и јавља се, као какав великомученик и пророк, у судбоносним тренуцима да се какво зло не догоди. Он вели да је подгоричка скупштина од 1918 одгласала уједињење Црне Горе са Србијом — за сва времена. И даље: да му није познато да је народ у Црној Гори ма кад и ма гдје тражио нешто друго. Тако бивши републикански посланик Ђоновећ, и бивши шестојануарски краљевски отпражник послова у Тирани, човјек који се ријетко јавља и живи повучено као пророк и великомученик. Претресање и покретање овог питања је од огромне важности за Ц. Гору и црногорски народ, па је ред да се чују и они који друкчије мисле.

Шестојануарско југословенство је пропало, то се признало и са најзваничнијег мјеста, и господин Куленовић оживљава нешто што је, истина, пропало, али за чим неки жале. Муслиманске вође нијесу помињали аутономију Босне и Херцеговине кад су улазили у злогласну Стојадиновићеву владу. Они су били она трећа нога у столици која је ту владу држала. Они су гласали за Видовдански устав и сарађивали у неким доцнијим владама, одричући се те аутономије — осим на ријечима. И као што су гласали за поменути устав, само због тога да би се беговима добро платила одузета земља, да би се стало с аграрном реформом, тако је то било и кад су били у владама, и кад су у Стојадиновићевој влади постали „Југословени“ од горљивих опозиционара и аутономиста. Аутономија Б и Х. је за бивше бегове увијек била ствар с којом могу да добро тргују, час је изводећи час одводећи са пазара. Хегемонисти и централисти су се бојали тога као живе ватре и понуштали су и давали њима, да не би морали дати народу у Босни, и Србима и Хрватима и муслиманима, којима је аутономија и демократски народни поредак доиста у интересу.

Црногорци никад нијесу жељели, нити желе, а нити ће жељети, да се уједине с босанским беговима, али су увијек готови, бар што се народа тиче, да подупру борбу народа у Босни и Херцеговини за бољи живот, за слободу и аутономију која би била у рукама народа и коју би по слободној вољи уредили и Срби и Хрвати и муслимани, а не само вође ових трећих у некој погодби с Београдом, боље рећи у неком погађању. То погађање и уцењивање није за 21 годину довело ни до чега нити ће довести јер је то, у ствари, искоришћавање супротности између Београда и хрват народа, а за благодет и добро поменутих вођа. Толико о томе.

Што се пак тиче пасивности Црне Горе, »пасивна« је Босна, то јест — народ у Босни живи у биједи. »Пасивна« је и Србија, и Хрватска, и Македонија и Словенија и Војводина. Народ је свуда »у пасивности« и невољи. Посебно, Босна и Херцеговина, биле су то под беговима и за вријеме султана и за вријеме ћесара, а и доцније. Босна какву замишља г. Куленовић такође би била »пасивна«.

Али је народ у свим овим земљама активан у борби за свој бољи живот и слободу. Што се пак тиче навода централиста и хегемониста да је нека земља пасивна, зашто је онда држе на врату — ако из те тобожње пасивности не вуку неку активну корист у свој џеп. Прича о пасивности, коју су тобож Ц. Гори бог и природа послали, само скрива истину да је Ц. Гора пасивна и огољела јер неко на њеној биједи згрће богатства.

Као и она Црна Гора коју замишља г. Др. Дрљевић, макар и имала, не само богату Метохију коју је »добила« од султана,

већ и много више. Али ствар није само у томе. Г. Дрљевић, бивши министар краља Николе, бивши начелник министарства краљевине С. Х. С. и бивши радићевац — већ дуго је, бар на ријечима, непомирљиви противник централизма и хегемонизма Али се, ето, слаже са г. Ђоновећем (види његове раније написе), да би Црна Гора била пасивна (наравно, како он мисли, кад не би »добила« Метохију). Званичне статистике показују да Црна Гора више даје, у порезима, него што узима. Даље: Црној Гори, и једној народној влади, није потребан онај гломазни и скупи управни и административни апарат, као ни много што — шта у вези с тим. Добри путеви, као и исушења, омогућили би добру размјену црногорских специјалитета (мрс, месо, вино, дуван, дрво, риба) и развијање индустрије и модерне пољопривреде. Али све то претпоставља једну доиста народну владавину у Црној Гори. Такву владу, види се, не замишља господин Дрљевић. Зато му је Црна Гора пасивна без Метохије »добијене« од султана.

Чудно је кад неко прича о слободи а заводи насиље. Чудно је, у народу, кад неко тражи оно што је добио од султана а жали се на оно што је неко добио од ћесара и од Енглеза и Француза. Не може бити говора о томе да се неко бори искрено за слободу народа а да истовремено жели да притисне друге. Притиснуо би он прво свој властити народ.

Од тога се увијек полази кад хоће да се одузме слобода другима. А то је признато, и да је тачно, најбоље свједочи данашњи економски и политички положај српског народа. Ако би се ишло путем др. Дрљевића, онда би сасвим имали право централисти који су од некога добили нешто, или рецимоте, скадарски властодршци, јер је лијеп комад Црне Горе често бивао под Бушатлијама, а богме и под »метохиским« (плавским, пећким, призренским, рожајским и санџачким) беговима...

Што се пак тиче господина шестојануарског министра на страни, демократе и републиканца Ђоновећа, ми можемо да кажемо њему, као и већини вођа српских демократа, радикала и земљорадника у Црној Гори — само ово: 1) Хрватски сабор је 1918 одгласао оно што је данас признато као неправедно и од самих централиста, па никоме не пада на памет да се на то позива; 2) та господа увијек полазе од тога шта је било, прећуткујући како је то било и због чега је морало бити; 3) Они увијек причају о томе — да се неко досад није изјаснио, а прећуткују — што би било у духу демократије (кад би они заиста били демократи) — да треба већ једном омогућити да се слободно изјасни. У томе и јесте чвор. Прећуткивање свега тога је само знак да се од народа нешто крије, да се од народа нешто отима, да се народу »лијепим ријечима«, а кад не може ријечима, онда и другим онемогућава да каже и добије оно што жели. Што се тиче пасивности Црне Горе ми би г. Ђоновећа (и његовог брата г. Николе) потсјетили на књигу коју је прије рата издао заједно с Тодором Божовићем. У тој књизи г. Ђоновећ и Божовић, као вође тадашњег омладинског покрета против деспотске владавине краља Николе, тврде да би Црна Гора могла живјети у благостању и напретку, да не би била пасивна и да не би морала просјачити помоћ од европских дворова, да није ненародне владавине краља Николе (У тој владавини је учествовао г. Др. Дрљевић и тада му Црна Гора није била пасивна!). То је било тачно, то је била истина. Црна Гора ни прије рата није морала бити пасивна. Као ни данас. Само: прије рата је г. Ђоновећу и њему сличним могла бити непасивна, а сад не може — иако је Ц. Гора остала гдје је и била, каква је и била, са својим брдима, пољима, ријекама и људима. Како тада, тако и данас — радило се о правој народној владавини.

Све у свему: сва та господа — од Дрљевића до Ђоновећа — искључују у својим плановима народ на власти — и отуд све то код њих. Они искључују могућност да народ у Црној Гори, и у Србији, и у Метохији — најзад па и другдје, уреди све онако како он жели. Тада сви ти народи не би били »пасивни«. Пасивни би били само они који причају о пасивности. Централисти и хегемонисти, како српски, тако и црногорски (н.пр. г. Дрљевић и г. Штедимлија који је пришао хрватским фашистима око Др. Миле Будака) — којима је зицнуло срце на туђе, губе из вида могућност да народ све уреди како је у његовом интересу; тада не би било ни хегемоније ни централизма — јер би под народном хегемонијом били баш они који се у овом или оном облику залажу за хегемонију. Они то не желе, то им није у интересу, зато искључују могућност да народ влада и свађају се међу собом — да ли је овако или онако боље владати над народом.

А могућност да сам народ влада никако не треба искључити. Као ни то: да се народ уједини у борби за своја права, национална, политичка, економска, у својој борби за мир и слободу — а да њих остави да се кошкају и надмудрују међу собом и да криве један другог.

Проучавајмо политичка, економска и социјална питања Црне Горе

Двадесет година нам се на сваком кораку пребацује да живимо од пензија, да хоћемо само да надживамо и чиновникујемо и највећим дијелом су се на то сводили политички, економски и социјални проблеми Црне Горе, уз неостварене планове о подизању једне жељезничке пруге и исушењу Скадарског језера.

Није нам се било тешко одбранити, али најчешће наша одбрана и то из уста школованих људи није била убједљива, а још мање смо могли изнијети образложене захтјеве и предлоге, стога што смо недовољно познавали животна питања своје домовине. Школовани синови Црне Горе врло су мало пажње посветили организованом раду на проучавању прилика у Црној Гори, нарочито привредних питања. Нијесу нам довољно позната природна богатства, земљорадња и сточарство, занатство и друге радиности, извори дохотка градских и сеоских житеља, шта и колико извозимо у друге крајеве односно увозимо, какви су услови за развитак саобраћаја и индустрије и т.д. Ми немамо ни срећених података, ни друге документације, а још мање студија о тим нашим животним питањима, а ми као и други треба да своја права и оправдане захтјеве бранимо чињеницама, да знамо на чему смо и шта можемо урадити, да подигнемо и створимо бољи живот за радни народ Црне Горе.

Политичка борба није само партизанство са великим плановима и идејама, како то код нас најчешће бива, него је њен домен много шири и поред партиског обухвата и економски и културно-просвјетни сектор. А знамо да се без политичке борбе не могу остварити народни захтјеви и постићи бољи живот. И то је још један разлог више да се угледамо на примјере других, те и ми приступимо организованом раду на проучавању не само политичких него и економских, социјалних и културно-просвјетних питања Црне Горе. Примјера

ради поменућу да на овом послу ради у Хрватској **Завод за проучавање сељачког и народног господарства** (при Господарској

Политички живот у Боки

И код нас у Боки код политичких трговаца осјећа се извјесна коњукура и живост. Стари политички трговци, а инеке нове фирме, спремају се на посао. Затворени дућани се отварају а нови спремају дућанске табле; само још не знају којом ће их бојом премазати. И постављају „питање Боке“. Као да би Бока била угрожена од неког трећег, а не од њих самих.

Питање: куда ће Бока при коначном преуређењу земље и да ли је Српство или Хрватство у Боки у опасности, то су политичка питања којима се сада лицитира.

Једни звоне на узбуну и вичу да је Српство у опасности од Хрвата, па позивају Србе на окуп под њиховим политичким вођством. Узбуђени овом звонавом, никшићка „Слободна мисао“ и дубровачки „Дубровник“ притичу им у помоћ.

Други опет, несвјесни да помажу прве у послу, вичу да је Хрватство у Боки у опасности и траже да се Бока дијели као некад између Млетака и Турака.

Једни и други заборављају да праве рачун без крчмара. Рачун који може само појединим политичким шпекулантима да користи а народу само да шкоди.

Но сва је срећа да радни народ Боке има већ довољно политичког искуства, истина с муком и борбом стеченог, па неће више насјести.

Радни народ Боке, Срби и Хрвати, свјесни су да је Бока једна природна целина, коју би било немогуће, бесмислено и штетно цијепати, и да при коначном преуређењу земље о одређењу Боке може и смије једино да одлучи вођа народа Боке, а не поједини политички лицитанти.

Радни народ Боке нада све је свијестан да кривошиском сељакуне пријети

слози у Загребу) а под руководством д-ра Рудолфа Бичанића, главног стручњака за економска питања у Хрватској сељачкој странци, и у Словеначкој **Социјално-економски институт (Љубљана)**. —

Инж. Максим Горановић

никаква опасност од тиватског радника нити обратно и да у Југославији, преуређеној на основи најшире демократије и пуне равноправности свих народа, не може бити никакве опасности за Хрвате од Срба нити за Србе од Хрвата.

Свијестан тих чињеница, радни народ Боке неће се дати завести политичком стрампутицом међусобне мржње, која може само да користи политичким шпекулантима, који живе од народног зла. Он се неће дати завести од правога циља његове политичке борбе: пуне демократизације земље и њеног преуређења на бази равноправности свих народа, јер зна да једино у таквој земљи може Бока доћи до свега процвата, а радни народ Боке до бољих услова за живот. За радни народ Боке питање Боке не постоји и не може да постоји. За њу постоје друга питања: мира, хљеба, слободе и рада. То су основна и животна питања радног народа из Боке.

Новине пишу

— Укупна свјетска резерва нафте износи 8.200.000 тона. Од тога се у Совјетској Русији налази 4.650.000 тона, дакле 56,1 од сто.

— Двадесет и четвртог новембра свечано је прослављена петнаестогодишњица Туркмениске Савезне Социјалистичке Републике, бивше Изакасписке области.

Прије двадесет пет година у тој области било је свега 85 основних школа и 4 гимназије, у којима су учила једино дјеца царских чиновника и богатијих бегова. Тада се на просвјету трошило 17.000 рубаља годишње. Међутим, данас у Туркмениској Савезној Социјалистичкој Републици има

1390 основних школа и гимназија и осам виших школа. Идуће године се отвара први универзитет за народ тога краја. У току прошле године на просвјету је потрошено 200 милиона рубаља.

Туркменија се из године у годину индустријализира. Она производи у огромним количинама памук — бијело злато. У току ове године поља обрађује 3.897 трактора док се дрвени плугови — једино оруђе прије Револуције — сада налазе у музеју у Карабугазу.

— Избори за мјесне совјете у Совјетској Русији одржаће се 24 децембра у осам социјалистичких република, а 29 децембра у друге три републике. Тако народима у Совјетском Савезу ништа не смета рат, они обављају изборе, јер се њихова влада постарала да их спасе од ратног клања.

— Александар Видаковић у „Политици“ од 25 новем. вели да московски радио не објављује вијести из ослободилачког рата у Кини већ извјештаје с „источног бојишта“. Међутим, ко редовно слуша емисије московске радио-станице, може још и сада да чује вијести из ослободилачког рата у Кини, јер су совјети баш последњих мјесеци јасно показали да знају шта је неправедан, империјалистички рат, а шта праведан, ослободилачки рат, што се разним англофилима и њима сличним баш не допада!

— У Совјетској Унији 160.000 колхозника и 3.000 инжењера и техничара раде један велики канал који ће бити дуг 270 км., широк 25 м. дубок 4 метра. Овај канал ће наводњавати огромно земљиште, на коме ће моћи да се роди 500 милиона кгр. памука. Рад на изради овога канала трајаће 6 мјесеци.

— Јапански министар Абе изјавио је да ће рат у Кини можда трајати још пет, па и десет година, јер Чанг Кај Шек располаже с 1.750.000 извјезбаних војника и 1.000.000 герилаца, који оперишу иза јапанског фронта.

ЧИТАЈТЕ И ШИРИТЕ —
— СВОЈУ ШТАМПУ

Радничка и синдикална питања

Против нездравих појава

Раднички покрет код нас никао је из тешке и непрекидне двадесетогодишње борбе, у којој су давале небројене жртве ради одржања његовог јединства и очувања његове идеолошке линије. Од исправности те линије и јединства радничке класе зависи и будућност радника и читавог радног народа. Када пред радничком класом, као чиниоцем који има да изврши велику историску улогу, стоје тако озбиљни задаци, онда сваки гест појединца унутра нашег покрета мора бити у складу с његовом идеолошком и тактичком линијом. Из оваквих схватања произлази дисциплина и солидарност и наше јединство неће никада бити поколебано и доведено у питање, па ни онда када класни непријатељ преко својих измећара, који се јављају у разним облицима као пријатељи и саборци, а међутим су непријатељи, покушава да у покрет уноси забуну, крши дисциплину и разбија га. Штеточински рад јавља се и од стране појединаца који су код разних заокретница склизнули са идеолошке линије, и умјесто да своје држање подесе како то одговара интересима покрета, они тврдоглаво бране својрушилачки став. Има и таквих који су се заморили. За њих би било најбоље да пронађу неку дебелу хладовину и у таквој тишини нека прелистају странице прошлости, па ће тако најбоље наћи себе у својој правој улози данас. То ће бити боље и за покрет и за њих, да не би прелазили на терен оних који примимају улогу штеточине.

Тамо ће се појави штетичински рад, ми морамо бити објективни и праведни, али исто тако и енергични када се заиста утврди да штеточинство долази свјесно, с циљем да разара наше двадесетогодишње мучне тековине. Од штеточинског рада, па био он свјесно или несвјесно спровођен, исте су последице. Када неком кућу запалимо, па било случајно или намјерно, последице су исте, — оставили смо човека без крова. Али у оцјењивању кривице и одговорности није једно те исто. Но, тамо ће се штеточинство јавља као последица несвјесности и незнања, њега је могуће спријечити, јер данас није тешко знати шта је исправно а шта неисправно, шта је поштено а шта непоштено. Нарочито данас, када империјалистички рат озбиљно угрожава мир и спокојство оних народа који још нијесу изведени на кланицу; када положај радника, њихови радни услови и општи економски положај из дана у дан постаје све тежи и када авет глади усљед велике скупоће угрожава животе и неупослених и упослених. У свакој ситуацији, а у овој нарочито, јединство радничке класе је једно од наших најважнијих питања и задатака. Покушавати то је

динство разарати, значи штеточинство и злочин у правном смислу те ријечи. То објективно значи изложити радничку класу све грубљој експлоатацији, отежавати њен и онако тежак положај, а посредно појачавати опасности увлачења у ратне авантуре. Само јединствен и снажан раднички покрет, као носилац мира и прогреса, у савезу са сиромашним сељацима и радном интелигенцијом, биће у могућности да те опасности сузбије.

Ради ових задатака, у које су укључени наши класни интереси и интереси радног народа, наша најважнија дужност је чување јединства, јачање покрета, како идеолошки тако и организационо. То ћемо постићи ако незлонамјерне грешнике презапитамо а злонамјерне избацимо као опасне штеточине, и тако очувамо чистоћу покрета и његово јединство. Не покрету појединца и групе, већ великом међународном радничком покрету морамо припадати и борити се за идеале које је поставио себи за циљ

Живот шумских радника на „Омбли“ А. Д. у Никшићу

Навршиле су се двије године уносног рада за власнике шумско-индустриског предузећа А. Д. Омбла у Никшићу, двије године богатог профита за акционаре, али и двије године бијеле и нечовјечне експлоатације за раднике. Дивље искоришћавање сељачких шума претвара шумовите предјеле у голи крш, а сељаке у паупере. Сељак све више увиђа да му одузеше његово богатство и однијеше у далеки свијет, а он оста на голем кршу заједно са својом браћом, радницима.

»Омбла« је велико предузеће које лежи у Никшићком пољу, удаљено око четрдесет километара од племенских шума које експлоатише. Оно броји на стотине радника, стручњака, помоћника и обичних надничара, подијелих на специјалне групе за одређене послове, да би рад био бржи а производња већа. То су рушачи, фуријашки, адволтари, утоварачи и режиски радници. Сви они раде специјалан посао, а свима је заједничко — рад до изнемоглости, без права на организовање у циљу побољшања живота.

Рушачи раде до 15 сати дневно, а плаћени су 10 дин. по балвану, што значи у најбољем случају 40-45 дин., не рачунајући ту непогоде и несретне случајеве. Исти је случај и са утоварачима који товари довозено дрво до пута у камионе уз надницу од највише 30 динара.

Не налазе се у бољем положају ни остале групе радника, а најмање фурмаши који својим колима и коњима преносе дрво од шуме до мјеста гдје га ад-

Распуштање Мјесн. међустроковног одбора у Цетињу

Одлуком Обласног одбора Урса за Црну Гору и Боку од 20 новембра т. г. бр. 105, распуштен је извршни Одбор М. М. С. О.-а у Цетињу. До распуштања је дошло усљед кршења дисциплине, непоштовања статутарних прописа и принципа пролетерске демократије. У недјељу 26 нов. т. г. одржана је пленарна сједница управа подружница у саставу Урсовог синдикалног покрета у Цетињу, којој нијесу присуствовале управе подружница шивача и кожараца. На пленуму је извршен избор новог извршног одбора, у који су ушли другови: Илија Армушевић, столар, радник; Богдан Лековић, металски; Милован Вујовић, шивач; Милан Калужеровић, бријач; Мило Кривокапић, молер—грађевинар; Томо Бориловић, кожарац и Радоје Секулић, прив. намјештеник. За чланове финансијске контроле изабрани су Божо Новаковић, Милија Лукић и Урош Поповић. Све пошту за Мјесни међустроковни одбор у Цетињу слати на адресу: Илија Армушевић, стол. радник, Цетиње—Иванбегова ул. 16.

сништво једног намјештеника фирме. Радници су упућени једино на њега и морају у њему куповати и задуживати се, па се последице надница пребија за дуг; дакле, скоро се ради о натуралној надници, најпримитивнијем облику наднице у историји приватне својине.

Другу половину процеса рада, од утовара у камијоне до прераде дрвета и утовара у жељ. вагоне, обавља неколико група радника, подијелих по врсти посла. Положај ових радника није ништа бољи од оних који живе у шуми. Саобраћајно особље изложено је опасностима на путу. Дотрајала кола, која су осигурана, када се преврну заједно са шофером, доносе већу корист него да остану у промету. Њихова је надница од једне туре (100 км) 40 динара, од двије 65, од три 90, а за четврту и пету важи иста цифра. На »клоц—плацу« и материјал—плацу ради се просјечно 12 часова са надницом од 40—50 динара на првом, а на другом по сату 2,50—2,80 дин. Клесери (Босанци) добивају 4—5 дин. по сату док вилтери раде на акорд са надницом од 35—40 дин. Утоварачи дрвета раде дневно по 14 часова са платом од 2,50 дин. на сат. Мало бољу слику даје машинско одјелење и гаража, гдје раде специјалисти. Машинисти имају 2000 дин. мјесечно, механичари 1700, акумуларисте 2000, швајсер 2200, а њихови помоћници 700—1000 дин. Кад се узму у обзир високе цијене жив. намирница, онда можемо рећи да од свих 300 радника код »Омбле« свега неколико не глудају.

Радничко осигурање морају плаћати сви уз контролу власти, а користи од тога радници немају. Радници »Омбле« су организовани у Урс-у, али овдје власти Урс сматрају као илегалну организацију, те није одржана ниједна скупштина. Зато не постоје колект. уговори. Начелство неће ни да прими сазив мјесне скупштине Урс-а, и сада баш као и прије споразума и најављене демократизације полит. и јавног живота. То све изазива радничко незадовољство.

Радништво је позвано да се бори за:

1. Слободно организовање и дјелатност класне синд. организације.

1. Укидање рада на акорд и конкур. подизања наднице шоферима.

3. Првјенствено упослење околног живља, према уговору.

4. Снижавање радног времена, контролу радн. повјереника и колективне уговоре.

5. Ефикаснију помоћ р. осигурања.

6. Осигурање на опасним мјестима за живот.

7. Нове радн. станове и боље хигијенске услове.

8. Отпуштање из службе свих достављача и полиц. конфидената.

9. Укидање метода »Црне књиге« и унутарње шпијунаже коју води сама фирма. Р. Ж.

Ж и в о т њ и н а ш е г с е л а

Р а д „С е љ а ч к е с а м о п о м о ћ и“

Прошле године основана је на Цетињу земљорадничка задруга „Сељачка самопомоћ“, са циљем да економски и просвјетно подиже црногорско село. У дјелокруг њенога рада спада организовање тржишта за сељачке производе и регулисање цијена; прерада сељачких производа; набавка свих артикала потребних потрошачима—за другарима; борба против трошарине, шпекуланата и зеленаша; организовање здравствене службе на селу и просвјешћавање сељачких маса.

За непуних 8 мјесеци свога рада „Сељачка самопомоћ“ окупила је око три хиљаде задругара или боље рећи, породица са отприлике 20 хиљада душа. Уписано је близу 4.000 удјела и од тога је половина већ уплаћена. Један удио износи 50 динара. Прошле зиме задруга је почела набављати жито и брашно и уступала га задругарима далеко испод цијене која је владала на мјесном тржишту. Тиме је користила не само својим члановима већ и осталим потрошачима, обарајући цијену. У току свога рада „Сељачка самопомоћ“ је набавила око 2.000.000 кгр. брашна, пшенице и кукуруза и учинила промет од три милиона динара. Тиме је само својим задругарима уштеђела око 450.500.000 динара. Поред овога задруга је набавила 30.000 килограма плавог камена који је уступила виноградарима у Црној Гори по 6,50 динара по килограму док су га трговци продавали по 8, 8,50 до 9 динара по килограму.

Организујући своје пословање на цијелој територији Црне Горе, „Сељачка самопомоћ“ је основала 17 продавница које успјешно раде. У продавницама на Цетињу, Петровцу, на мору, Вирпазару и Вилусима поред житарица и брашна има и других артикала за задовољавање потреба задругара. И данас задруга успјешно конкурише трговцима, продајући жито јефтиније за 40 до 50 пара по килогра-

му. И поред великих препрека које су јој биле на путу, „Сељачка самопомоћ“ је на овом пољу показала добре резултате. Данас, када се са званичне стране настоји организовати исхрана преко новостворене Дирекције за исхрану, „Сељачка самопомоћ“ је једина организација у Црној Гори која би могла да преузме на себе снабдијевање Црне Горе људском и сточном храном.

Али пред „Сељачком самопомоћу“ стоји још низ задатака, које она није ни почела остваривати, као што је посао на просвјешћавању сељака и развијању свијести да се само организованим радом и сложним иступом могу извојевати рјешења свих ових важних питања која данас интересују наше село. То су питања: снижење трошаринских такса, подизање продајних цијена за сељачке производе, снижење цијена монополским артиклима, организовање здравствене службе на селу, подизање сељачких домова и друго. Очекивати је да ће Задруга ускоро предузети рад и на остварењу и ових својих зада-

така. Али да би она могла успјешније да предузме овакве акције, потребан је што већи упис чланства.

Важно је напоменути да је тип задругарства који је усвојила „Сељачка самопомоћ“ једини тип који се у садашњим приликама може одржати на црногорском селу. У Црној Гори су и раније осниване земљорадничке задруге, кредитне, набављачке или произвођачке, али су све те задруге ликвидирале. Нијесу се могле одржати зато што је привредни живот слабо развијен, тржиште далеко и неорганизовано, саобраћај слаб, а задруге су биле остављене самима себи без ичије потпоре да се боре са свим тим тешкоћама. Тип задруге „Сељачке самопомоћи“, који је врло једноставан и који у себи сједињује све функције једног сељачког газдинства, и набавку и потрошњу, и производњу и продају, једино је могућ да се овдје одржи и има изгледа да постане моћан економски покрет за подизање црн. села. Зато га треба помоћи.

Пред откуп дувана

Гајење дувана је важна привредна грана. У Црној Гори се дуван гаји само у три среза и то подгоричком, даниловградском и барском. Гајење дувана се у осталим срезевима не дозвољава, иако су за то повољни услови као и у ова три среза. И у овим срезевима у којима се гаји дуван има неоправданих ограничења. У овој години имамо свега 4.988 гајитеља дувана, а око 2000 који су тражили дозволу одбијени су. Овоме броју гајитеља дозвољено је да засади око 27 милиона струкова дувана, те се рачуна да ће овогодишњи принос бити око 700.000 кграма дувана. Гајитељи дувана су у главном сељаци и они у највећем броју заснивају своју и својих породица егзистенцију на приходима од дувана. Како гајење ду-

вана захтијева много рада, то гајитељи постепено занемарују и напуштају остале привредне гране. Отуда је питање откупне цијене дувана за гајитеље непосредно и животнo питање. То је и схватљиво, јер од висине откупне цијене зависи хоће ли се породице гајитеља дувана прехранити, одјенути и раздужити или неће.

Прошлe година цијене дувана у Дуванској станици у Подгорици биле су врло ниске. Кретале су се од 4 до 16 дин. Изузеци од ових цијена били су само за протезиране гајитеље дувана, било по политичкој или пријатељској линији. Поред многих примјера о томе документовано говори и то да је прошле године са исте њиве плаћено наполичару по килограму 16 динара,

а власнику њиве само 8 динара. Поред тога што се не узима у обзир уложени труд око дувана, јер оваквим цијенама не плаћа се ни уложени труд, није се водило рачуна ни о квалитету дувана. Страховито ниске откупне цијене дувану уочавају се када се упореде са цијенама по којима Монопол продаје тај исти прерађен дуван потрошачима. Иако се ради о баснословној заради од стране Монопола, радништво је врло мизерно плаћено, јер се наднице монополског радништва крећу од 16—34 динара, а ради се напоран посао под тешким условима. И ово је додирна тачка интереса сељака и радника поред многих других, па је зато и потребна њихова сарадња за заједничке захтјеве.

Због таквих откупних цијена гајитељи дувана нијесу предавали дуван Дуванској станици, већ су га путем „шверца“ продавали приватним лицима по вишој цијени. Овакав њихов поступак по цијену и најтежих посљедица био је из нужде. Шверцовали су само ради тога да прехране своје породице, а не из каквог авантуризма или неке зараде. Нико не би стављао живот на коцку ако не мора. То је било и са гајитељима дувана. Овакву своју работу плаћали су ови „шверцери“ често крвљу и тешким казнама у новцу и затвору. Познати су нашој јавности сукоби између „котробанција“ и органа власти. Да су биле више откупне цијене дувану или да је било јавних радова до тога не би долазило. Док се овако збивало и збива са „шверцерима“ ове врсте, дотле су велики шверцери несметано и неодговорно упропашћавали државну и народну имовину, а познато је да је сваки шверц забрањен законом. У поређењу, међутим, поједини велики шверцери одједанпут су више штете наносили државној и народној имовини него сви „шверцери“ са дуваном у Црној Гори за вријеме ових двадесет година.

Тако, на примјер, нашој јавности познате су милионске афере са шверцом ћилима, свиле и стране валуте.

Осим наведеног за повишење откупне цијене дувана ове године постоји и још један крупан разлог више, а то је да су животне намирнице поскупиле. О томе се мора водити рачуна.

Код оваквог стања ствари намеће се као нужно да се сви гајитељи дувана удруже и да удруженим снагама поведу борбу за вишу откупну цијену дувана и за остале захтјеве који стоје пред њима. То се може остварити ако се организују у своје удружење. Појединци ништа не могу постићи и на њихове протесте нико се не осврће, макар колико били оправдани. Напротив, о протесту свих, или већине мора свако повести рачуна и удовољити их. И гајитељи дувана, као дио народа, морају скупно и организовано водити борбу за остварење својих горућих животних питања као што је борба за вишу откупну цијену дувана.

Није само то једино питање за гајитеље дувана. Пред њима стоји потреба за повећање броја струкова дувана и дозвола. Тако исто пред њима стоји и питање подизања фабрика за прераду дувана у Подгорици. То је важно и за раднике, јер би и једни и други од тога имали користи. Поред ових захтјева и у заједници са њима поставља се, и питање слободе гајења и продаје дувана.

Ако гајитељи хоће себи добро и ако хоће успех за своје непосредне животне захтјеве, треба да се окупе у своје удружење и заједничком снагом да их остваре.

Коме треба уступити упутнице за превоз хране?

Г. Др. Срђан Будисављевић, мин. социјалне политике и народног здравља, 9 ов. мј. дао је изјаву новинарима, у којој је саопштио да је Мин. саобраћаја ставио на расположење Мин. социјалне политике и народног здравља 3000 упутница за превоз 3000 вагона хране »за пасивне крајеве« по сниженој цијени од по 1.500 дин.

Ова одлука много интересује сељаке Црне Горе. Несумњиво да је добро што је ова повластица за превоз хране поново одобрена, иако ми сматрамо да је тај превоз требало уступити бесплатно. Али сада се поставља питање, коме ће све бити уступане ове упутнице? Познато је да су прошле године са овим упутницама прављене страшне злоупотребе. Оне су биле предмет трговине и спекулације. Са њима су куповани гласови и прављене разне политичке машинације. Тако да оне стварно нијесу постигле свој циљ, осим уколико су уступане задрузи »Сељачкој самопомоћи«, која је једино радила непосредно са сељацима. Било је пуно случајева да су ове упутнице добијали трговци, те разлику у цијени на подвозу стављали у свој џеп. Исто тако нијесу правилно искоришћене ни оне упутнице које су добила поједина надлештва, општине, соколска и друга друштва, пошто нијесу могла организовати продају.

Зато ми овога пута захтијевамо — да се ове упутнице дају само задругама, а у првом реду »Сељачкој самопомоћи« из Цетиња, која има већ организован посао и која је и досада показала да је једино она дате повластице користила за рачун широких народних слојева.

Шта је са забраном „Сељ. братства“?

Пошто се осјећала потреба за просветно културним подизањем запуштеног и гладног црногорског села, 1937 основано је друштво »Сељачко братство«. За кратко вријеме ово друштво успјело је да окупи преко 7000 чланова, да оснује око 85 подружница, да отвори низ читаоница, да одржи низ забава и предавања, да отпочне да окупља село на заједничким корисним акцијама: поправљању мостова, школа, сеоских путева и сл.

Правила су била дозвољена и ниједанпут се није дошло у друштвеном раду у сукоб са органима тадањег режима. Наједанпут је као из ведре неба дошло решење Министарства унутрашњих дјела да потврда правила од Банске управе на Цетињу није законита и на основу некаквих примједба по Закону о удружењима и сл. немилосрдно се разбијају све подружнице и кочи сав користан народни рад.

Не може се прихватити тврдња да је »Сељ. Братство« разбијено због неких на закону основаних чињеница, него је до те одлуке дошло због тога што реакцији није ишло у рачун да се ствара сељачко братство које има кроз напор, задружност и солидарност и борбу села да одагна неписменост, биједу и сваковрсни мрак из колибе црногорског сељака.

Тражимо од нове владе да дозволи даљи рад »Сељачком братству« на основу постојећих правила и повуче још и сада важећу незакониту противнародну забрану Стојадиновићевог режима.

Зборови „Сељ. самопомоћи“

Управа »Сељачке самопомоћи« из Цетиња одлучила је да прије сазива главне годишње скупштине одржи мјесне зборове задругара по појединим повјереништвима. На тим зборовима Управа има циљ да упозна задругаре са досадашњим радом задруге, да им изложи проблеме и задатке пред којима стоји сада задруга, као и да се изврше избори делегата за главну годишњу скупштину која треба да се одржи пошто се заврши годишњи биланс.

Тако је 18 ов. мј. одржан збор у Ријеци Црнојевића, а 19 ов. мј. у Подгорици. На овим зборовима је управник централе и члан главног одбора »Сељачке самопомоћи« инж. Лазар Буновић изложио рад задруге за протеклу годину, тешкоће са којима се задруга бори, истакао задатке задруге у овој години, нарочито с обзиром на скок цијена на нашем тржишту и на nestaшицу хране и апеловао на присутне задругаре да пораде да што већи број сељака приступи задрузи. Збор у Подгорици отворио је члан управе мјесног повјереништва г. Митар Лаковић, а поред њега говорио је и г. Мирко Вешовић, члан надзорног одбора, и у свом говору истакао да је »Сељачка самопомоћ« једина установа у Цр. Гори која може преузети на себе исхрану народа и да је својим досадашњим радом дока зала да служи само интересима сиромашног свијета као чисто економска организација. На зборовима су изабрани одбори који ће припремати састанке задругара по селима за избор делегата за главну годишњу скупштину. У дискусији су учествовали задругари са својим предлозима у погледу даљег рада задруге на село. Са обадва збора упућене су депеше Претседнику владе и Министру социјалне политике и народног здравља у којима се тражи:

1) Да се »Сељачкој самопомоћи« уступи 500 упутница за превоз хране;

2) Да »Сељачкој самопомоћи« новостворена Дирекција за исхрану и Привилеговано извозно друштво уступају жито по цијени коштања.

Сељачки дугови

Г. Др. Чубриловић, мин. пољопривреде, 18 ов. мј. у Смедеревској Паланци изјавио је:

»Ко од земљорадника има испод 10 хектара зиратне земље биће потпуно ослобођен дугова, а они који имају преко 10 хектара зиратне земље отплаћиваће тај дуг у дугорочним ратама под врло повољном каматом.«

Потребно би било да се нова уредба по овом питању што прије донесе, с тим да у отпис ових дугова свакако треба да спадне сва стара пореска задужења и друге дажбине које дугују сиромашни сељаци, те да се тиме спријечи продаја имовине за старе дугове.

Скупштина гајит. дувана у Подгорици

У недјељу 26 новембра одржана је скупштина гајитеља дувана са територије Дуванске станице у Подгорици. Послије реферата учитеља г. Дракића о раду конгреса гајитеља дувана, који је одржан у Чапљини, настала је дискусија у којој су истицани следећи захтјеви:

1) Да се повећа откупна цијена и да се откупна цијена црногорског дувана изједначи са откупном цијеном херцеговачког дувана;

2) Да се подигну сушнице за дуван у свакој општини гдје има гајитеља;

3) Да се укине Правилник о принудном осигурању дувана од града, а да се донесе Правилник о осигурању дувана од свих непогода;

4) Да се на територији Дуванске станице у Подгорици подигне једна огледна станица какве постоје у другим крајевима земље;

5) Да се на каси Дуванске станице гајитељима не одбија никакав дуг осим државне порезе;

6) Да се редуцира један број финансијских органа и да се на мјесто њихово поставе путујући учитељи-стручњаци, који ће подучавати гајитеље у гајењу дувана;

7) Да се прекине са старом праксом која је владала у Дуванској станици у Подгорици у погледу одређивања откупне цијене и уопштења, при чему су политички и лични пријатељи били повлашћени на рачун осталих;

8) Да се приликом откупа дувана упошљавају и сиромашни сељаци, али да то не иде на штету радника из града;

9) Да се обустави предаја дувана уколико се органи Дуванске станице приликом овогодишњег откупа не буду хтјели придржавати законских прописа.

Послије дискусије изабрана је нова управа са г. Стеваном Радусиновићем на челу. Упућени су телеграми Управнику државних монопола и Министру финансија, у којима се захтјева да се приликом откупа од гајитеља осим државног пореза не наплаћују никакви други дугови за рачун ма које банке или приватних кредитора. Упротивном гајитељи изражавају готовост да обуставе предају дувана.

Скупштина задруге „Цеклинско рибарство“

25 новембра одржана је ванредна скупштина задруге »Цеклинско рибарство«. На скупштини је било присутно око 200 задругара из племена Цеклина. Расправљано је питање искоришћавања манастирских бродова (риболова) на Скадарском језеру. Управи је дато пуно повјерење и стављено у дужност да преговара са манастирском управом по питању искориштавања манастирских бродова од стране задруге, да би се онемогућио рад оних људи у племену Цеклину који раде за личне интересе а на штету заједнице.

К њ и ж е в н о с т и н а у к а

К р о з К а т у н с к у н а х и ј у

Одавно сам желио да дубље зађем у Катунску нахију, ту камену хртењачу Црне Горе, што се протеже од Приморја па све до Никшића и Даниловграда.

Катунска нахија дочека нас с првим снијегом Похитасмо. Нахијосмо на прве долове и сламом покривене кућице. Из њих провирују људи вртећи главом Крај октобра а снијег пада. Кртола још лежи у доловима. Пића за стоку још није спремна. Приближујемо се Ђеклићима. Снијег је престао Чобани унаоколо наложили ватру од мокрых брстина Дим се тешко пробија кроз влажни ваздух

Ђеклићка села посакривала се кроз долове. Крш Море камена. Испребачена брда и главице. Катунска нахија гледана из висине изгледа као сива камена пустиња.

Уђох у једну ониску, сламом покривену кућицу. Дадше ми столовач да сједнем код добро налаженог огњишта. Сједох поред једне старице. Уђоше двоје дјеце, помодрели од хладноће. То су чобани. Прсти им провирују кроз гумаче. Бијаху доћерали браве и похитали да се огрију. Ситна се дјеца кошкаху. Домаћин, доносећи кртолу, нареди најстаријему: „Гули, мали, само им очи добро вади!“ Запођедох разговор са домаћином, човеком средњих година, избраздана лица Он има три рала земље и 20 брава. Кућу би хтио да поправи и прошири, али не може, јер рада и зараде никакве нема. Говоримо о овогодишњем роду, о кртоли, о паши, о кози која уништава гору. Прелазимо на политику. Он се интересује за политичке догађаје, нарочито за рат. Разговор се повео нашироко

— Ми смо ти, брате, рече он, подижући глас и исправљајући се у столовачу, такви људи које свако вара, и сад, да ми даш нешто у руке, не бих вјеровала да ће мене остат, е ми нећеш то опет узети!

— Ја те потпуно разумијем, одговори, али би ли добро било сад скрстити руке и пустити да ствари теку по старом?

— Не би ни то ваљало, рече он и замисли се

Зачас настаде тајак Огањ се разгарао. Једна мачка савила се у котуљач. Двоје дјеце туку се ногама. Најстарији ђетић и даље гули и „вади очи“ кртоли

Продужујемо разговор. Питам га кога је гласао.

— Ја и још двојица из мога села гласали смо опозицију. Рођаци су ми рекли да због брачке треба да гласамо заједно, да се не одвајам од браће, и да не излазим из сеоске заједнице, Ја сам им река: то је друго, то је политика, ту се можемо раздвајати, а остаћемо и даље браћа. Има их много код нас који не знају што су то странке, па иду ће их већина повуче.

Прелазимо на свакидашњицу. Жали се да нема зараде и да

цијело љето нико није наднице ухватио. Мислио је да ће бити боље, а оно сваке године све теже. Живи од стоке, али и ту су намети велики. Да закоље и прода брава, мора платити намета до 30 динара.

Продужим пут. Ведро је.

Са Симуње посматрам Ђелице и Цуце. Долови, дочићи, рупе завучене међу главице. Слика се не мијења. Од пута у лијево одваја се нова цада за Цуце Грахово. Једини пут што се од уједињења гради у овом крају и он никако да се заврши. Изгледа да и он спада у категорију оних изборних путева. Саобраћај је крвоток нације. Онда, учиним рачун: Катунска нахија — 21 година — 9 км. пута!! И данас има још људи који се чуде какво је то црногорско питање! — Једини пут што веже катунска села је пут Чекање—Чево—Даниловград. Овај пут су Катунјани оградили о својој торбици још за вријеме краљевине Црне Горе!

Уђох у један хан, боље рећи бивши хан, јер, откако је народ обеспарио и осиромашео, слабо ко сврће у њега. Сједох крај огњишта. Наложисе мокре ће панице Дим се подиже да очи ишчупа. Двије мачкице унакрст леже испред мојих нога. Уђошку један стари деведесетогодишњак, слијеп, смирена лица, ћути дубоко замисљен. Кртоле, катунска храна, варе се и крклају у чађавој пињати. Питам домаћицу како живе

— Како живимо? Слабо. Ето, понесемо кртоле на пазар, продајем на пример кило 1 динар, а господа кажу да је доста и пола динара Не могу да продам; онда остаје тамо за други пазар и често се дотада све по кваре. Муж ми је река да неће више ићи у пазар, па макар го скака

Говорим о бравима, њиховим храниоцима, и кажем да је сад добро, јер се со појефтинила.

— Спуштили су цијене на со, одговори она брзо, али нијесу на газ, него га подигли. Спуште на једно а подигну на друго.

Уљеже један сељак дугих црних бркова, сличан личностима из »Горског вијенца« Сељак мрких бркова започе разговор о политици, о изборима, о федерацији, о правима Црне Горе и другом.

— Народ катунски је добар и поштен, рече он, али је у великој биједи Народ не зна. Људи нијесу политичари. Мисле, ако им нешто (пара даду за изборе, да је то добро..

Човјек заћута. Ћутимо сви. Дим се диже пут чађавог петра, кроз који провирују класови жутог руметина.

— Прије 10 година, упаде домаћица гршкајући огањ, било је пара а сад их нема, нити какве зараде, нити се може што продати...

Изађох напоље сав надимљен. Попех се на један брежуљак.

Посматрам долове и гору, изворе живота Катунјана. У долини мале баштине, засијане зељем и кртолом. Нижу се једна над другом као степенице. У даљини бијеле планине. Оштар сјевер долази од њих и тјера гомиле облака на југ... Живот иде споро, растегнуто и биједно преко катунских долова и брда. Данашњи живот грчи и мучи катунског човјека. Постаје све тежи, али рађа једну нову мисао. Људи из катунских долова већ постављају питање: докле овако?

Идем кроз ломне Цуце. Пењем се једном страном. Указују се Велике и Мале Цуце. Мени и мале изгледају велике. Крш, твржа, долови, села и засеоци. Сламене кућице као ластавичина гнијезда завучене у рупе и прилијепљене уз литице. Ђегођ погледам, све сличе једно на друго. Једино Заљут цуцка отскаче голотињом. Гледам доље, дубоко у ували. Диде, жупно и питомо село, ће успијева лоза и разно воће. Нешто даље, Ржани до са дубоким доловима као лијевак. Најнижи до има само 7 метара надморске висине.

Улазим у једну кућу. Одмах ми пада у очи велика сиромаштина, али и гостопримство, познато катунско гостопримство. Дају нам варених кртола и сира из миеха. Домаћин, човјек високог коштуњав, дугих бркова и оштрих плавих очију, већ оронуо од старости и тешког живота. Он прича отресито о традицији и историји. Опширно и са нарочитим жаром прича о 1918 год и њеним тешким данима. Поход на Цетиње, комитовање, тамница и емиграција. Очи му се жаре кад прича о пећинском животу. Пећина спасава живот, али га и узима, нагриза То се види по његовом избораном лицу.

— Отада смо, рече он тужно, завршавајући причу о овој болној страници историје катунског сељака, као остављени сами себе. Сада је на вас млађе да нешто учините, ако можете.

Продужим даље. Облаци се ниско навукли. Небо и крш стопили се у једну сиву боју. Видим у даљини Трђине, Ровине, Озриниће. То је крај Вука Мићуновића, Томановића, Никца из Ровина, с Добре Воде Вука и остале плејаде катунских јунака, који су се, водећи народ, кроз ове крше јакали с једном великом царвином, и који су својим јунаштвом високо дигли име црногорско. Сва су ова мјеста много опјевана. Сваки камен је једна крвава страница историје Црне Горе, оне историје која се данас багателише и фалсификује

Много је навоље прошло преко катунског сељака. Он је још тврди. Али, он је остављен сам себи у овим рупама, запустен и заборављен, без путева, отсјечен од свијета. Ђескота га притисла. Тражи излаза. Прије је знао непријатеља Турчина, и

с њим се јуначки хватало у коштац, а данас, притиснут биједом, из ових рупа он га не види, јер он више не носи фес.

Ромиња хладна јесења киша. Планина је мокра и пуста. Из ње бије студен. Искрај долова кроз мокре сламене кровове споро се диже густ дим. Људи се савили и стисли око долова, у биједи. Али, невоља и нанесена неправда отвара очи, гони људе да нађу излаза... Катунска нахија, силем и биједом савјена хртењача Црне Горе, полако се исправља.

Н. Цетиње, почетком новембра 1939 г.

Сељачке невоље Писмо из Црмнице

Као Игнатије што је био оградио мало кућице на крај једног потока са циљем да пренеси народ кад устане вода, да се ко не удави, да би тиме покајао своје гријехе и стекао мјесто у царству небеском, тако је и мени пало у дио да живим на крај потока званог Бистрица. Али, ја не живим на крај тога потока са циљем као што је Игнатије радио, него по нужди и потреби, јер смо били четири брата, па смо имали један млин при овом потоку и оградили смо кућу до млина, па за вријеме наше диобе 1917 год. допаде мени дио од куће до млина и поменутог потока.

У непосредној близини млина и моје куће води општински пут Вир—Сотонићи—Буковик—Паштровићи—Петровац. На овом путу преко потока Бистрице био је стари мост тек са запученом кубом и тако недовршен остављен. Али, зуб времена мало по мало учини те и овај ако и слаби али спасоносни мост пропане и пане негде око 1923—24 године.

Од тога времена народ пролази као и живо кроз поток са великим страхом и ризиком да их вода, кад устане, не однесе. Често пута дешава се да ђаци са ове стране потока не могу поћи или се вратити од школе преко потока кући и обратно. Тако исто има честих случајева да неко донесе жито у млин а вратити се не може од воле натраг, па чека по цијели божи дан или ноћ док вода скала, да се поврати кући. Такође и у саборну цркву не може се поћи кад се жели и кад хоће, а има случајева да и мртвац, кад умре, чека док вода опадне, а и онда да се народ до кољена њгари кроз воду, особито у зиму сњежану.

Откад је мост пао па до данас, да смо били сиротиња раја којег бившег турског султана, би се досад смиловао и подигао овај мост ради своје раје. Од нужде и невоље љуте сељани су били направили мост од дрве на једном најужем мјесту око сто педесет метара височије од старог, и тако народ и ђаци били су сигурни да се не даве за вријеме поплава. Али, претпрошле године Техничко одељење Банске управе израдило је двије препрате на потоку, прву при самом мосту од дрва мало височије и тим радом порушили су мост дрвени, поломили оно камене на које су дрве почивале, а дрве разбацали и вода их је однијела, те опет остало смо и без тога, умјесто да нам се бољи огради; а за друге дрве нема већ мјеста, јер је у ту коју свуда велика ширина потока. Довили су инжињери да мјере за препрате као и више пута да мјере и трагирају колски пут Вир—Сотонићи—Глухи до—Петровац, али за мост нема нико ни појма. Долазио је више пута ради агитације и наш добри срећки посланик, који је из два маха успио и добио за посланика а доцније и за министра, и обећао и давао извјесне сумице од по 3—8 и више хиљада динара за чесмице и приватне сеоске путеве. Али, овај разваљени мост није видео нити га је могао видјети, а нијесу га интересовале толико пријеко потребне

О м л а д и н с к а п и т а њ а

За повратак шпан. добровољаца

Прије извјесног времена дневна штампа објавила је вијест да је влада донијела начелну одлуку да се дозволи слободан повратак својим кућама шпанолских добровољаца који се данас налазе у концентracионим логорима Француске и Франкове Шпаније. Сва поштена јавност с радошћу је примила ову вијест. Претставници породица шпанолских добровољаца, забринути за судбину својих најближих, који живе под најтежим околностима глади, болести и туче и којима пријети опасност да буду силом одведени на фронт, или враћени у Франкову Шпанију, посјетили су Мин. унут. дјела и тражили обавјештење о томе, како конкретно стоји ствар данас са повратком шпанских добровољаца. Помоћник Министраг. Влашкалин који је примио ову делегацију, казао је да новинарске вијести не одговарају истини, да влада нија донијела по овом питању никакву начелну одлуку и да не зна на који начин су дневни листови дошли до ове вијести.

Акција у земљи за повратак шпанолских добровољаца наставља се. Прије мјесец дана потпретсједнику владе Др. Мачеку предата је једна претставка са захтјевом да се дозволи слободан повратак шпанолским добровољцима, коју је потписало преко три хиљаде Црногораца, из чега се види колика је љубав народа за ове херојске антифаш. борце који робују у Даладијевој „демократској“ Француској. —

опште ствари и грађевине колико приватне чеснице, воде и приватни сеоски путеви. А то из разлога што је овај мост у реону села које му није уопште баш толико симпатисало.

Гледам свакога кишнога дана разне призоре и хоће ли дијете моје које ми похађа школу загазити у воду при повратку кући. Због тога ни од куће често не полази у школу. На сс пита м: бже мој, докад ће то тако и хоће ли још дуго?

За све навеено имам чисте документе и пуно свједока, стога молим Уредништво „Гласа Црне Горе“ да би ово обнародовало у цијењеном листу, ради опште читалачке публике, да знаду како су се досад опште ствари и пријекте потребе народне узимале у обзир.

Ваш дописник и друг

Саво М. Добрковић

Сотонићи—В.р., 27. XI-1939 г.

Збор црмничке омладине у Вирпазару

12 новембра одржан је у Вирпазару збор црмничке омладине, на коме је говорио Никола Дарчевић о положају омладине и задацима који се пред њу постављају за одбрану мира и слободе. Даље је истакао да се у Црмници забрањује организовани економски, политички и културни рад омладине, па је донесена на крају резолуција у којој се тражи: слобода омладинских организација и акција и омладинске штампе; уклањање из државног апарата свих слугу досадањих ненародних режима и њихово извођење пред суд; неодложна амнестија свих политичких осуђеника; а посебно да се пуне слободу Радован Вуковић, Антон Франовић и група осуђених Беранаца; да се дозволи повратак својим кућама свима добровољцима бивше шпанске републиканске народне војске; да се укине Закон и Суд о заштити државе; да се женама да право гласа; да се донесу демократски политички закони и закон о штампи и да се хитно распишу општински и парламентарни избори; да се бришу сви сељачки дугови; да се отворе јавни радови у Црној Гори.

Даље се у резолуцији истиче да интереси омладине и народа данас налажу политику мира и неуплитања у данашњи империјалистички рат, што се може постићи једино ослањањем на Совјетску Русију. У погледу унутрашњег преуређења земље тражи се потпуна демократизација и равноправност црногорског народа у државној заједници.

Помоћ наших исељеника црногор. студентима

Црногорски радници — исељеници, који живе у Сј. Америци, основали су одбор за прикупљање новца за помоћ сиромашним и обољелим црногорским студентима. Један дио тог

новца, који је већ стигао у Црну Гору, налази се код друштва „св. Владимир“ на Цетињу.

Почетком ове шк. год. подијељено је 20.000 дин. од овог новца преко управе „Фонда за помоћ сиромашним и обољелим црногорским студентима при Св. Владимиру“, у коме се налазе 3 претставника црногорских студената и 3 члана управе „Св. В.“ Помоћ су добили обољели и најсиромашнији студенти из свих срезова Цр. Горе.

Поред овог већ подијељеног новца очекује се друга позамашна сума која се налази код одбора у Америци.

Ово је заиста риједак примјер старања за добро и напредак црногорских студената од стране наших исељеника, који од своје крваво стечене зараде помажу своју омладину.

Покрет жена

За наша права, за срећу наше дјеце, за мир, ујединимо се!

То је парола око које се окупљају у борби све жене широм земље. Током мјесеца новембра одржани су зборови и конференције у Вршцу, Нишу, Чачку, Новом Саду, Загребу, Колашину, Лесковцу и Београду, на којима су жене поставиле захтјеве за равноправност, за активно и пасивно, опште и једнако право гласа, за тајно гласање, за једнаки рад једнаку плаћу.

На својим зборовима, од којих је био нарочито запажен и посјећен збор у Београду 26 новембра, жене истичу да ће се „опредјелити за оне партије које ће им остварити сва она права којих су лишене од постанка ове земље“ (Г-ђа Маринковић), и да ће се борити за мир, хљеб и слободу.

И жене у Црној Гори већ почињу исте акције (Колашин, Грахово) и припремају у свим мјестима конференције и зборове, преко којих ће и жене Црне Горе истаћи своје захтјеве, укључивши их у општа питања Црне Горе.

За реорганизацију Ц. Н. П.-а

Поводом доласка Др. Краљевића, прет. Хрватског савеза и п. прет. Врховног спортског савеза одржан је састанак претставника спортских клубова: „Црне Горе“ и „Балшића“ из Подгорице, „Црногорца“, „Слоге“ и „Ловћена“ из Цетиња.

Претставници ових клубова изложили су Др. Краљевићу стање у Ц.н.п. и изнијели му каквим се средствима служила управа, да би и даље остала на челу потсавеза (верифицирање непостојећих клубова).

Претставници клубова су истакли жељу за распуштање потсавезне управе, реорганизацију потсавеза и бирање нове управе, али да то буде без фалсификовања избора помоћу измишљених клубова. Даље су истакли потребу формирања Црногорског спортског савеза који би био равноправан са осталим спортским савезима у земљи.

Никшић. — 19 новембра одиграна је утакмица између „Црне Горе“ из Подгорице и мјесног „Херцеговца“. Резултат игре био је 2:1 за „Црну Гору“. Игра је била прилично груба, гледалаца мало, судија слаб.

Дописницима и сарадницима

На наш апел за сарадњу јавио се велики број дописника из разних мјеста Црне Горе и многи сарадници. Неки дописници и сарадници шаљу нам преопширне радове, а неки прекратке, тако да Уредништво мора да скраћује или пак нагађа шта је дописник хтио рећи Осим тога, неки пишу непажљиво и на обадије странице, што отежава наш посао. С мало више пажње све се то може избјећи. Ради тога потребно је да наши сарадници приме на знање ове примједбе и да се њих држе кад нам шаљу радове.

Против скупоће и пљачке

Данашња изванредна времена пружила су могућност за дјелатност разних шићарција и зеленаша. Тако се и на тржишту осјетила њихова јака акција, због чега су и цијене животињних намирница огромно скочиле. На примјер, у малопродаји на црногорском тржишту покупило се по кг: брашно за 2 дин., маст за 3—4 дин., ориз за 4—5 дин. жито (кукуруз) за 33 дин. на 100 кгр., брашно [сита] за 50 дин. на 100 кгр. и т.д. Нарочито тешко пада поскупљење жита које је главни прехранбени артикал већине становништва. Истовремено падају наднице и смањује се могућност зараде. Уз то долази и несташаца бензина, која за Ц Гору значи кочење читавог привредног живота, онемогућавање довоза жита, спречавање јавних радова и сл. што све скупа претставља опасност од глади и крајње биједи.

Пошто је јасно да је до ове оскудице у намирницама и скакању цијена крива спекулација, вјештачко дизање цијена, превелики извоз, а пошто се не спроводе у житот нимјере, предвиђене у половичној Уредби против скупоће, тражимо да се најоштријим и најдраконским законским мјерама стане на пут пљачкашкој скупоћи и спекулацији, јер је то најхитнија потреба народа а не предвиђати мјере са „једноличним“ хљебом, укидањем меса два пута нећељно и даље пуштати превелики извоз хране из земље.

Ово је снажни захтјев широких потрошачких маса града и села.

Вијести из свијета

— „Политика“ преноси вијести агенције Тасс о совјетско-финском сукобу. Тамо се каже да су слаби али дрски фински војни кругови дошли до краја. Они су се осмјелили да подигну своју прљаву руку на Сов. Савез 26 нов одреди црвене армије били су неочекивано изложени артиљеријској ватри са финске територије. Убијена су три црвеноармејца и један подофицир, рањени су седам црвеноармејаца, један подофицир и један поручник. На то је одржан низ протестних митинга широм цијеле Русије.

Према последњим радио вијестима трупе црвене армије јуче (30) су прешле границу Финске, заузеле неколико мјеста и нека острва у Ф. заливу. — Овај нагли прелазак трупа, према радио вијестима, треба да осигура С. Русији границу према Балтику, како би могла да се заложити за решење крупних задатака које јој претстоје у југоисточном дијелу Европе.

— У недавним демонстрацијама у Прагу против њемачких окупаторских власти убијено је из митраљеза педесетак студената и грађана, а девет студената стријељано је по кратком поступку. Извршена су затим још нека стријељања пресудом пријеког војног суда. Након четири дана у другим мјестима Чешке поновиле су се демонстрације. Убијено је још дванаест Чеха. Ухапшено је и стрпано у концетрационе логоре хиљаде Чеха. Нато је Бенеш преко лондонског радија одржао говор, изјавивши да су стријељања и поштрен курс против Чеха доказ слабости Њемачке.

— Иако је велики број радника у Енглеској и Француској одвучен у рат, ипак се незапосленост све више повећава. За последња три мјесеца број незапослених у Енглеској скочио је за 200 000. Истовремено је настунило поскупљивање живота. Цијене намирница непрестано скачу.

Погоршање привредних прилика огледа се и у другим земљама. У Белгији је број незапослених порастао на 200 000 људи. И у Америци ситуација постаје тежа и поред лифровања оружја зараћеним странама. Тамо су животне намирнице поскупиле за 5 од сто. На тај начин рат у свима земљама свијета, осим Совјетске Русије, доноси невоље и биједи за најшире слојеве народа, у првом реду радницима.

— Амерички лист »Њујорк Хералд Трибун« у своје издању од 17 новембра доноси краћи чланак о завођењу диктатуре у Француској. Тај лист вели да и поред хапшења комунистичких народних посланика, забрањивања странке и других мјера, комунистичка странка у последње вријеме ради врло активно.

Полиција је извршила велики број хапшења, осудила је десетину радника на казне робије, али ипак сваког дана илегални лист »Иманите« излази у хиљадама примјерака и растура се по француским градовима.

Реакционарни листови позивају на узбуну и траже хитне мјере против активности француских радника. Керилисов орган »Епок« истиче да се »Иманите« сваког дана чита у великом броју примјерака, иако је забрањен, па захтијева од владе да предузме оштре мјере.

Даладије је на посљедњој сједници владе одлучио да све оне на које се сумња да шире антиратну литературу може послати у прве редове на фронт, да сјеку непријатељске бодљикаве жице и дижу mine умјесто свиња.

Међутим, и поред свих пријетњи, »Иманите«, као и друге публикације, све се више шире.

— „Политика“ је јавила да је бугарска влада дозволила улазак и растурање званичног органа совј. владе »Извјестија«

Даладејева влада осудила је »у отсуству« вођу франц. ком. партије Мориса Тореза на 6 година робије.

„Селачка Мисао“ од 15 XI пише: У цијелом Совјетском Савезу одржана је свечана прослава 22 годишњице револуције...

Поводом прославе револуције издала је Коминтерна проглас, у којем оцртава данашњу политичку ситуацију. Особито је значајан и интересантан онај дио прогласа који говори о данашњем рату. Ту се каже: »Нека нико не очекује, да ће се Совјетска Русија борити на страни Њемачке... Садашњи рат значајне коначне свих капиталистичких влада, и свих владајућих кругова у државама, које се данас налазе у рату« У прогласу се позивају радници и селаци цијелог свијета, да и даље воде жестоку борбу против фашизма и рата“

Вијести из Црне Горе

Никшић — У Никшићу не постоји слобода синдикалног рада, зато су раднички повјереници на „Омбли“ у име радника у овом предузећу због тешких радних услова и скупоће поставили управи предузећа своје захтјеве:

1) да се досадање наднице свим радницима повећају за 30 од сто; 2) да исто обухвати и раднике на акордном послу; 3) чуварима да се такође повећају наднице за 30 од сто и даду бунде против хладноће; 4) да се даду бесплатни станови радницима са породицама који нијесу мјештани; и 5) да се радницима исплаћују разломци (паре од 1 99) при исплати, што до сад није рађено.

Поздрављамо ову акцију радника са „Омбле“ и желимо успјех.

Пипери — На путу Биочи—Манастир Морача око 30 радника ступило је у штрајк због тога што им нијесу исплаћиване наднице.

Љуботињ.— Друштво „Љуботињска читаоница“ које је основано још 1885 године, приредило је забаву, којој је присуствовао велики број Љуботињана. У извођењу програма узели су учешћа селачки омладинци и неколико студената са Цетиња.

На присутне је нарочито снажан утисак оставило извођење сцене [долазак селака у уредништво Новина] из комада „Силе“ У овој сцени се на убједљив начин приказују страдања србијанског селака који је учествовао у два рата, и кад се вратио кући, нашао све уништено.

Бар.— Средином новембра одржана је конференција Стојадиновићевих присталица у Ст. Бару. На њој је величана политика Стојадиновићевог режима. Ово је најбољи доказ да народни непријатељ не мирује, већ да се прикупљају остаци разбијене војске. На народу је да их онемогући.

Сарадници зборашког „вође“ Љотића издали су нарочити летак „за Црногорце“. Овај летак и њихове разне друге бро-

шуре дијеле селацима „вођини“ кандидати. Али народу су добро познати ови „пријатељи.“

Из домаће штампе

„Обзор“ од 20 XI пише: Ако би се, дакле, још прије састанка нове скупштине основала српска јединица од свих земаља источно од Бановине Хрватске, то би изазвало отпор Хрвата католичке и муслиманске вјероисповијести, а с тиме се не би помирили ни пречански Срби ни Црногорци, који траже аутономију «

„Селачка Мисао“, од 11—XI пише:

„Не тражи само хрватски народ демократизацију земље Исти захтјев је постављао и поставља и српски народ, српско селаштво и радништво, чији су прваци били вјерни савезници Хрвата у борби против диктатуре. То исто тражи словенски народ, црногорски и македонски. Сви они траже сложну и јединствено ликвидацију диктатуре“.

Прилози:

Од 15 новембра стигли су прилози: Подгорица — 115, Никшић — 250, Призрен — 125, св. Стефан, опш. паштровска — 214, Вучитрн — 360, Загреб — 350, Пећ — 700, Београд 55, Црмница — 270, Беране — 164, Чево — 10, Краљевица (Санаторијум) 128, Бар — 117, Дубровник — 90, Цетиње — 20, Колашин — 60, Зеленика — 22 динара. Свега до I-XII са старим прилозима 11527.50 динара.

Захваљујемо нашим повјереницима и прилагачима и надамо се да ће схватити важност помоћи и даље свестрано помагати наш лист.

Већина повјереника одрекла се провизије, што нарочито истичемо.

Обавјештење претплатницима

И овај број шаљемо онима који нијесу послали претплату. Ко не пошаље претплату до изласка трећег броја, престаје бити наш претплатник.

Новац треба слати на чек. рачун бр. 90.561 — Будимир Томовић, адвокат, приправник, Подгорица.

Ниједна кућа нити читаоница не смије бити без „Гласа Црне Горе“